

Casting patří mezi tvůrčí profese

Rozhovor s Kateřinou Oujezdskou

Kateřina Oujezdská je česká castingová režisérka a herecká agentka. Prostřednictvím své firmy KO CASTING obsazuje filmové, televizní, reklamní i divadelní projekty. Spolupracuje s předními českými filmovými režiséry, například s Petrem Zelenkou, Davidem Ondříčkem, Radimem Špačkem a v neposlední řadě se svým manželem Markem Najbrtem; momentálně obsazuje chystaný film Agnieszky Hollandové s názvem ŠARLATÁN. Na základě své castingové praxe se rozhodla působnost rozšířit i na oblast agenturní a spolu s Barborou Fabiánovou pod hlavičkou KO AGENCY zastupují významné české herce. Rozhovor v hereckém čísle *Iluminace* přináší vhled do zřídka reflektované oblasti českého castingu a otevírá témata jako absenci výchovy filmových herců či vnímání procesu obsazování jako tvůrčí práce.

Jak vznikla vaše agentura KO Casting?

U filmu jsem začínala jako produkční a asistentka režie, pak jsem dlouho pracovala na pozici pomocné režisérky — to bylo ve druhé polovině 90. let. Předtím jsem krátce studovala herectví, a přestože jsem školu opustila, v hereckém prostředí jsem se pohybovat nepřestala. Tou dobou měla profese pomocného režiséra neostré hranice a vzhledem k mým předchozím kontaktům s herci jsem režisérům pomáhala vymýšlet, kdo

v jejich filmech bude hrát. Tehdy se tomu procesu často ani neříkalo casting, věnovalo se mu pár lidí a agentur bylo poskrovnu.

Takže já jsem režisérům začala pomáhat obsazovat jejich filmy; zároveň jsem ale pořád zůstávala na pozici pomocné režisérky. Jenže ve chvíli, kdy se mi narodilo první dítě, jsem zjistila, že nemůžu jít na plac a filmy dělat jako dosud — to znamená někam zmizet na tři měsíce. Stala jsem se tedy castingovou režisérkou, vytvořila si první ucelenější představu o vlastní praxi a stanovila si nějaké zásady a principy, kterých jsem se chtěla držet. S režiséry, kterým jsem do té doby dělala pomocnou režii, jsem začala koncepčněji spolupracovat při obsazování jejich filmů. Zpětně ale netuším, kdy jsem se poprvé odvážila nechat napsat do titulků, že casting jsem dělala já.

Zmínila jste principy a zásady, na nichž vaše castingová praxe stojí. To jsou vaše osobní pravidla, která jste si stanovila na základě dosavadních zkušeností, nebo jde o sdílené postupy a praktiky, které do českého prostředí vnesly ony první castingové agentury?

Z mé strany šlo o čistě intuitivní věc. Ty principy se utvořily na základě toho, jak v Česku fungují herci a jak pracují režiséři. Snažila jsem se vytvořit režisérům určitý servis a musela jsem přijít

na to, jakým způsobem to budu dělat. Uvědomila jsem si, že casting je hodně nepříjemný pro všechny zúčastněné; jak pro režiséry, tak pro herce. A pro ně hlavně, protože musí někam přijít a v omezeném čase předvést, co v nich je. Casting jsem tedy znala z obou stran a chtěla jsem dát jak hercům, tak režisérům prostor k tomu, aby se mohli vzájemně poznávat. Konkrétně hercům navíc dopřát možnost, aby se dostatečně projevili bez zbytečného stresu. Chci, aby herci pracovali s textem, aby ho uměli. Snažím se eliminovat casting ve smyslu náhodných situací, do kterých herci spadnou a v nichž se těžko zorientují. Když znám režiséry a vím, co od herce chtějí, a když znám herce a vím, jak hrají, tak se jim snažím vytvořit podmínky, aby roli načrtli způsobem, který bude vyhovovat danému projektu.

Často na castingu režisér není, jsem tam pouze já jako castingová režisérka. Režisér dostává jen natočená videa, a tudíž mám čas a prostor s hercem pracovat. Režisérovi ukážu až výsledek našeho společného úsilí, o kterém si myslím, že je pro pojetí role nejlepší a vyhovuje jeho režijní koncepci.

Vaše agentura má dvě sekce KO Casting a KO Agency, která vybrané osobnosti zastupuje. Co vedlo ke vzniku té druhé větve?

KO Agency vznikla o něco později. Hercům jsem se totiž vždycky věnovala i na osobní bázi a snažila se respektovat jejich potřeby už během castingu. Z toho důvodu ke mně přicházela spousta žádostí, abych se postarala také o smlouvy nebo domluvil honorář. Díky tomu jsem začala nadstandardně řešit věci, které se castingu tak docela netýkají. V té době se nám narodilo druhé dítě a já si uvědomila, že je logické ze zastupování udělat mou druhou profesi. Následně jsem se spojila s Barborou Fabiánovou a spolu s ní vytvořila společnost, v níž se snažíme dělat komplexní servis hercům, potažmo producentům, a plně se o ně postarat. Herci se díky nám nemusí zabývat praktickými věcmi, mohou se zcela soustředit na scénář a svůj výkon v roli.

Když se podíváme, jaké castingové agentury v českém prostředí fungují a v jakém režimu, pak váš model, sdružující jak casting, tak zastupitelskou sekci, není zrovna obvyklý...

Není, ale nejsem sama. A jsem si skoro jistá, že jinde ve světě by to ani nemohlo fungovat. Já jsem se ke sloučení castingové a agenturní praxe rozhodla zcela intuitivně. Při castingu jsem přísná na sebe i na ostatní a nikdy bych si nedovolila někoho obsadit z jiných než tvůrčích důvodů. Vždy pracuji s komplexní představou o roli a snažím se ji naplnit co nejlépe bez ohledu na moje další zájmy. Obě oblasti tudíž vnímám jako oddělené a na sobě nezávislé. Herci, které zastupuji, jsou sice moji přátelé a s kolegyní jim zajišťujeme zmíněný servis, ale rozhodně jim nějakým nátlakovým způsobem nesháníme práci.

V Americe to samozřejmě chodí jinak — herec má svého agenta, který za něj i za sebe tvrdě bojuje. My hlavně zajišťujeme technický servis, domlouváme peníze, řešíme smlouvy, staráme se o termíny, faktury a účetnictví. Zařizujeme hercům spíš mentální pohodlí, než abychom jim sháněli příležitosti. I proto nehrozí střet zájmů a režiséři a producenti, se kterými spolupracuji, to vědí. Mohou se spolehnout, že když obsazují projekt, navrhuji herce podle toho, jak se hodí do konceptu, a nehledím na to, k jakému agentovi patří. Druhá věc je, že své klienty si pečlivě vybíráme a jejich kvalitě věříme, takže je můžeme nabízet s klidným svědomím.

Ale jak už jsem říkala, nejsem tady jediná, kdo zastupuje herce a obsazuje filmy. Jako herečtí agenti se pravidelně scházíme. Je nás málo, a tak se navzájem informujeme, jak různé věci řešíme a kdo koho zastupuje. Principy jsou podobné, v zásadních parametrech se shodneme, ale detaily si pak už každý ladí podle sebe.

Aktuálně nám do praxe zasahuje i politika, protože někteří herci nechťejí vystupovat v pořadech financovaných Andrejem Babišem. My podobné záležitosti musíme vyřešit prakticky a ošetřit smluvně.

Jaké mýty v českém prostředí kolem castingu panují? Když jsem před pár lety absolvovala stáž v castingové agentuře, šla jsem do ní s představou, že budu jen selektovat a vybírat, a rozhodně ne navolávat dlouhé seznamy jmen, abych vůbec zajistila požadovaný počet lidí na castingu.

A přesně tohle já jsem nikdy nedělala a ani dělat nechtěla. Platí to spíš pro reklamy, kam jsem taky zabrousila, ale nikdy jsem se tam necítila komfortně. Nesvědčí mi dělat práci jen proto, abych plnila nějaké kvóty. Navolávat desítky herců a stovky komparzistů jen kvůli tomu, aby se na zástup lidí někdo podíval — tomu se chci vyhnout. Obsazují hlavní nebo vedlejší role, komparz nedělám. Pokud hledám někoho ze specifické, třeba profesní skupiny lidí, musím do jejich komunity částečně proniknout. Velkými počty lidí se probírám ve chvíli, kdy selektuji z neherců nebo dětí, ale i v takovém případě hledám a vybírám určitou vlastnost nebo nějaký druh talentu. Chci pracovat s režiséry, kteří respektují můj úsudek a předložený výběr. Právě schopnost udržovat si přehled, selektovat z herců, které znáte z divadel, ale i ze studentů konzervatoří nebo vysokých uměleckých škol, tvoří jádro práce castingového režiséra. Nejde o množství, ale o kvalitní výběr.

Jakým způsobem si vybíráte herce, které chcete zastupovat? Na základě předchozích zkušeností, osobních vazeb nebo do procesu selekce vstupují další kritéria?

S Bárou si vybíráme hlavně schopné filmové herce. Filmové herectví je disciplína, kterou nezvládne každý. Naši herci rozhodně pro kameru hrát umí. Vybíráme si je hlavně na základě předchozích pracovních zkušeností. Od lidí, které zastupujeme, vyžadujeme důvěru. Oni na druhou stranu dobře vědí, že si vážíme jejich práce; rozhodně nezastupujeme nikoho, o jehož hereckých kvalitách bychom nebyly stoprocentně přesvědčené.

Vnímáte absenci výuky filmového herectví jako velký problém? Na DAMU se žádný takový předmět neučí, na FAMU také ne.

Filmové herectví je druh hereckého řemesla (resp. herecké tvorby), které se tady bohužel nevyučuje a herci nemají možnost se s ním ve škole setkat. Je obrovská škoda, že u nás tahle část výuky chybí, nepracuje se na ní a má nulovou podporu. Osobně se snažím tohle téma otevřít dlouhodobě. Když herci přijdou na casting bez předchozích zkušeností s kamerou, je to pro ně někdy docela náraz. Místo diváka najednou čelí kameře a intenzita jejich projevu musí být nastavená jinak. Bylo by skvělé, kdyby se výuka filmového herectví dala řešit skrz DAMU, například formou volitelných seminářů. Jako castingoví režiséři jsme se domlouvali, že bychom na podobném projektu ochotně participovali. Pro nás by z toho plynuly výhody, herci by k nám chodili připravení; potřebujeme přece, aby uměli hrát „filmově“. Ale DAMU je divadelní fakulta a vyučuje divadelní herectví. FAMU vzdělává režiséry, kteří sice s herci pracují, ale často nekonceptně, cíleně. Několikrát jsem obsazovala filmy debutantů, z nichž někteří ani po absolvování školy moc nevěděli, jak herce vést. Je třeba jim dát už na škole najevo, že casting je zásadní součástí vzniku filmu, že si jeho prostřednictvím můžou ověřit svou koncepci a pojetí jednotlivých postav. Často na casting zvou i scenáristy, pro které je užitečné své repliky slyšet na živo a zjistit, jestli jsou, nebo nejsou dostatečně autentické.

Jak vypadá spolupráce s českými režiséry? Berou casting jako servisní, nebo jako tvůrčí profesi?

Pracuji už pouze s režiséry, kteří casting vnímají jako tvůrčí profesi. Kdybych byla jen technická výpomoc, tak by mě taková práce nenaplnovala. Ve všech projektech figuruji jako spolutvůrce. Konkrétně spolupráce s režiséry vypadá tak, že se snažím vcítit do jejich způsobu myšlení, často znám jejich uvažování; vím, jaké se jim líbí holky nebo kluci; znám způsob, jakým režírují, a vím, jaké herectví mají rádi — někdo preferuje expres-

sivnější, jiný dává přednost civilnímu pojetí. Domnívám se, že tyhle odstíny umím rozeznat. Samozřejmě, režisér má vždy poslední slovo, ale jde o nasměrování. Kdybyste vzala dva castingové režiséry a jednoho režiséra, jemuž by oba měli obsadit film, tak ve výsledku dostanete dva rozdílné filmy. A určitě bude jeden lepší a jeden horší. Casting opravdu patří mezi tvůrčí profese; mezi kameru, střih nebo kostýmy. Nechápu, že to někdo vnímá jinak, a proto spolupracuji jedine s lidmi, kteří casting umí docenit.

Už od 30. let domácí kinematografie řeší tzv. hereckou otázku. Herci tehdy poprvé svůj profesní čas dělají mezi divadlo a film; později se přidala ještě televize. Synchronizace divadelní a filmové práce způsobovala značné praktické problémy a oba kulturní průmysly se věc snažily dlouhodobě, a dlužno dodat spíš neúspěšně, řešit. Tíží herecká otázka domácí film dodnes?

Problém přetrvává, a čelí mu nejen herci, ale i samotní filmoví tvůrci. Herci jako zaměstnanci divadel musí chodit do práce a nemohou se natáčení intenzivně věnovat. Nicméně nevidím východisko; herců na volné noze, kteří hodně točí, najdeme jen minimum. Souvisí to i s jistou prestiží a vážeností herecké profese. Když někdo vystuduje hereckou školu, tak se té profesi chce věnovat stůj co stůj. Ve světě si lidé budují i paralelní kariéry a nečekají, až prorazí. Na druhou stranu, několik herců, které zastupuji, se snažilo uspět ve světě, například v Hollywoodu. Ale to je těžká disciplína. Konkurence je velká a úspěch závisí spíš na náhodě a na štěstí. Žádná technická bravura tomu nepomůže, herce limituje typ a v tomto případě především přízvuk.

Jaká je vaše zkušenost s castingem pro zahraniční runway produkce? Chápu, že se na tuto oblast specializují jiní...

Úplně minimální, ale obsazovala jsem českou část filmu ANTHROPOID, což pro mě byla nesmírně zajímavá zkušenost. Bohužel nemluví moc anglicky, čímž se to pro mě trochu zkomplikova-

lo. Samozřejmě mě nesmírně potěšilo, že jsem navzdory svému handikepu práci získala. Režisér Sean Ellis si mě vybral na základě mojí dosavadní práce a doporučení koproducenta Davida Ondříčka. Nabídla jsem mu do vedlejších rolí vždy několik herců, na každou úlohu zhruba tři. On si je prohlédl a řekl mi, abych sama rozhodla, který z nich to má být. Na podobný přístup nejsem zvyklá, protože definitivní verdikt nechávám na režisérech. Někdy se je snažím nalomit, když jsem přesvědčená, že jiný herec nebo herečka se na roli hodí lépe, ale respektuji jejich pravomoc. A při ANTHROPOIDU jsem najednou dostala možnost finální volby. Byla to sice velká zodpovědnost, ale líbilo se mi to. Na druhou stranu, Sean Ellis neznal české prostředí, a asi i proto se rozhodl mi v tomto ohledu důvěřovat.

Obsazovala jste filmy, reklamy, televizní seriály i divadelní projekty. Zajišťovala jste casting pro seriály vyprodukované Českou televizí (JÁ, MATTONI, SVĚT POD HLAVOU), ale také internetovou televizi Stream.cz (ŽROUTI, KANCELÁŘ BLANÍK). Liší se průběh castingu v závislosti na produkci?

Neliší, tvůrčí přístup k obsazení je vždycky stejný. Rozdíl ale může vyplnout z rozpočtu. Když je na projekt méně peněz, pak herce nenatáčím, nezkouším, jenom je navrhnu. Do projektu vstupuji spíš jako konzultant a tvůrcům poskytnu předvýběr, který si musí sami finalizovat. Když dělám standardně zafinancovaný projekt, pak probíhá pečlivější selekce s několika castingovými koly a kamerovými zkouškami.

Jsou nějaké herecké typy, věkové kategorie nebo role, kterých se české kinematografii podle vás nedostává?

Nebála bych se mluvit o akutním nedostatku kvalitních ženských rolí. Když například obsazují dvě stě padesát rolí do seriálu, tak z toho dvě stě tvoří muži a jen padesát ženy. Hrají milenky, slůžky, prostitutky, pár maminek, ale co do charakteru, to je bída. Herečky to mají zkrátka těžké, rolí je málo. Když čtu scénář, tak si kolikrát říkám —

a proč tenhle právník není právníčka? Proč tenhle doktor není doktorka? Občas se do toho dá rýpnout, a někdy se mi podaří danou postavu tímhle způsobem prohodit. K situaci přispívá fakt, že scenáristek není tolik a muži při psaní role spontánně přisuzují spíš mužům. Jde o určitý automatismus, se kterým se snažím v rámci svých možností tak trochu bojovat.

Co do personálního zázemí panuje v českém castingu velická fluktuace, nebo jde v tomto ohledu o stabilní prostředí?

Najít, vychovat a udržet kvalitního zaměstnance je složité. Když chci někoho zaučit, tak mu musím předat veškeré know-how, metodiku i etiku své práce; o databázi nemluvě. A musím doufat, že toho nezneužije. Míra loajality je různá a už mám i jednu negativní zkušenost.

Nemůžu si dovolit nikoho zaměstnat na plný úvazek, práce přichází nárazově, takže si najímám lidi na jednotlivé projekty. Respektive беру si jen tolik projektů, na kolik stačí kapacita mé firmy.

Zkušenosti jsou v téhle branži potřeba. Mě stálo spoustu úsilí poznat herecké prostředí, mentalitu a tvůrčí praxi jednotlivých režisérů. Svůj přehled si udržuji, chodím do divadel, sleduji studenty hereckých škol a tipuji si jejich potenciál. Sázím na osobní zkušenost. Asi můžete obsadit seriál i tak, že si přečtete scénář, sednete k internetu, projedete stránky divadel a obsazení je hotové. Není to nemožné, ale osobně cítím, že se o castingu musí přemýšlet. A doufám, že je to na našich projektech nakonec vidět.

Šárka Gmíterková